

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ДОЦ. Д-Р РОСИЦА СТОЯНОВА

1. Споделената отговорност. Гражданските организации, държавата и институциите за обществени грижи в България (1878-1939). С., 2009, 375 стр., Военно издателство. ISBN-978-954-509-426-2

Автор на глави 3 и 4, с. 149-305, съавтор на предговора, заключението, съвместно съставителство на приложенията, с. 5-7, 306-374.

Монографията е пръв опит в българската историография за цялостно изследване на развитието и постиженията на обществената благотворителност в България. Третата и четвъртата глава, чиито автор съм, са посветени на процесите, протичащи след края на Първата световна война до 1952 г., когато с поредица от закони държавата слага край на всякакви възможности за осъществяване на благотворителна дейност и национализира средствата и недвижимите имоти на благотворителните организации. Разгледани са различните форми на благотворителна изява, насочени към подпомагане на най-уязвимите членове на обществото – домове за сираци и за самотни възрастни хора, общежития; специализирани начини и заведения за помощ на определени групи, като хора със здравословни проблеми, с криминални прояви и др.; безплатни ученически трапезарии и летни игрища, летни ученически колонии, приюти за просяци, здравно съвещателни станции и медицински заведения; обща благотворителност; различните дарителски практики. Специално място е отделено на проучване на законодателството и държавната политика в тази област.

Документалната база, върху която почива изследването, включва разнообразни материали: документи от централните архивохранилища в София и от териториалните архиви и музеи в страната, публикуваните материали на самите организации; сведения в местния и централен печат, научна и краеведска литература. Стъпвайки на тази широка основа от материали са направени изводи относно значението на възрожденската традиция и на чуждите заемки в обществените грижи; очертани са водещите обществени групи и фигури в тях; ролята на жените в благотворителното дело; регионалните му специфики; делът на местната и централна власт в него. Направена е периодизация на развитието на сектора, включени са биографични данни на дейци, изявили се на благотворителното поприще. Върху част от тези достойни хора тегне забрава и незнание. Други са добре познати в българската история личности, а

благотворителните им изяви добавят нови шрихи към техните портрети. Картината на обществените грижи в страната се уплътнява и от приложените към изданието документи. Те илюстрират по един автентичен начин мотивите, движители учредителите на организациите и домовете, структурата на сектора, обществените настроения по отношение грижите за социално слабите, намеренията на държавната власт и др.

- 2. Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878 –1951. Енциклопедия. Т. 1, А-Й. Второ допълнено и преработено издание. С., 2011, БДФ/ИК Петко Венедиков, ISBN 978-954-9870-52-7. 415 стр.**
- 3. Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878–1951. Енциклопедия. Т. 2, К-Я. Второ допълнено и преработено издание. С., 2011, БДФ/ИК Петко Венедиков, ISBN 978-954-9870-52-7. 402 стр.**

Изданието е пръв опит да се издирят и обобщят данните за дарителската традиция в България. Условно границите му са фиксирани за периода 1878-1951 г., но в него са обхванати и представени редица благотворителни жестове, направени в периода на Възраждането, които продължават или започват да се реализират в посочените години. Първите два тома са хомогенни по своята структура и съдържание и са посветени на дарителските фондове и фондации. Статиите са подредени по азбучен ред на названията на съответните фондове и фондации. Обхванати са три типа благотворителни структури – даренията, получили статут на юридическа личност (фондации); фондове, управлявани от институции, притежаващи правата на юридическа личност; фондове с по-слаба самостоятелност и по-сложна отчетност към училища, читалища, обществени организации, общински съвети и училищни настоятелства. За написването на статиите са издирени и използвани материали от ЦДА, НА-БАН, Държавния военно исторически архив, В. Търново, държавните архиви в София, Русе, Пловдив, Варна, Габрово, Велико Търново, Сливен, Кюстендил, Хасково, Бургас, Стара Загора, Военноморски музей във Варна, Пазарджик, градските музеи в Клисурса, Плевен, Свищов, Варна, Ихтиман и др., сведения от печата и поселищната литература. Общата констатация относно всички фондове и фондации, съществували в периода 1878-1951 г., независимо от степента им на самостоятелност, без значение дали разполагат с 500 или с хиляди и милиони левове и значителни недвижими имоти, е зачитането волята на дарителите, проявявано от хората, заети с

тяхното администриране, строгата отчетност и стремежът обществеността да бъде информирана за дарителските жестове и за изразходването на обществените средства.

Трудът е резултат на многогодишна колективна изследователска и издирвателска дейност като ядрото на научния колектив освен мен включва: Веска Николова, Калинка Анчова, Милена Тодоракова, Цветана Величкова и Дивна Гоцева. Авторите на статиите са обозначени. Моят принос се състои в съставянето и оформлението на матрицата, по която са писани статиите, автор съм на общо 120 статии в двата тома, съставител и редактор съвместно с проф. В. Николова, извършила съм издирването и подбора на илюстративния материал.

4. Дарителството. Дарителски фондове и фондации България 1878–1951. Институции и организации, управляващи дарения и благотворителни фондове. Енциклопедия. Т. 3. С., 2011, БДФ/ИК Петко Венедиков, ISBN 978-954-9870-52-7. 599 стр.

Третият том на изданието е различен като замисъл, съдържание и структура. В него са разгледани институции и обществени формации, управлявали дарения или ползвали се от тях. В този си вид томът е пръв опит да се даде една по-обхватна картина на обществената благотворителност в страната. Нестопанските организации, съществували в България през периода 1878–1951 г. са многобройни като количество, разнообразни по начин на образуване, вид, цели и дейност. Във всеки град, в немалко села са формирани по няколко обществени организации: културно-просветни, благотворителни, научни, женски, етнически, религиозни и т.н. Към всяка организация или съюз, към всяко училище, читалище, болница, сиропиталище, общински съвет са учредени и действат по няколко дарителски фонда. За разлика от предишните два тома, този том не следва стриктно принципа за азбучно представяне на материала. Тук той е съчетан с тематичния подход и така са оформени няколко части, посветени съответно на държавни, изборни и църковно-религиозни институции, научни и учебни заведения с национална и регионална значимост, национални и местни благотворителни и други организации, социални и здравни заведения. Те са разнородни по своя характер, задачи и организация, но са обединени от една обща черта- всички получават и управляват еднократни дарения или дарителски фондове.

Научният екип освен мен включва: Веска Николова, Тодор Петров, Милена Тодоракова, Дивна Гоцева, Цветана Величкова, Калина Анчова. Обозначени са авторите на всяка статия. За написването им са издирени и използване многобройни

материали от централните архивохранилища и библиотеки, от местните архиви и музеи. Използвана е огромна по обем литература и справочни издания.

Моето участие се състои в: авторство на 42 статии; редактор и съставител съвместно с проф. В. Николова, автор на предговора; издирване и подбор на илюстративния материал.

Общо в трите тома съм автор на 162 статии. Структурата на цялото издание, изискванията към всяка статия (анкетна карта), словника на отделните токове направихме съвместно с проф. В. Николова. Изданието влезе като постижение на ИИСТИ в годишния отчет на БАН за 2011 г.

5. В темелите на българската наука. Дарителство и благодетели на Българската академия на науките. Съавтори: И. Марчева, Цв. Величкова. С., Изд. на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2019, 127 стр. ISBN978-954-322-997-0

Изданието е посветено на 150-ата годишнина от създаването на Българското книжовно дружество и е насочено към широка аудитория от читатели. В него се проследяват различните прояви на благотворителната традиция по отношение на академичната институция през годините. Първите четири части, на които съм автор заедно с Цв. Величкова, проследяват историята на еднократните и институционализирани дарения за БАН в периода 1869-1944 г. В тях са представени многообразието от личности, техните мотиви и жестове в полза на науката. Документалният масив, който е използван, включва: материали от държавните архиви в страната и най-вече от Научния архив на БАН; документи от Учрежденския архив на БАН; справки за даренията, направени към различните академични институти и центрове; публикувани документи и проучвания, интернет източници; информация от неправителствени организации и др. Поради характера на изданието не са посочени всички източници.

6. Политиката като отговорност и изпитание. Теодор Иванов Теодоров 1859-1924. Кореспонденция, речи, спомени на съвременници. С., 2014. ИК „Петко Венедиков“. ISBN: 978-954-9870-68-8. 418 стр. Съавтор и съставител заедно с Веска Николова.

Документалната част на изданието съдържа 3 раздела. В раздела „Кореспонденция“ са представени 69 писма и телеграми от и до Т. Теодоров. Всички те

се публикуват за пръв път. Сред авторите и адресатите на писмата са хора от най-близкия роднински и приятелски кръг на Теодоров- съпругата и дъщеря му, неговите сестри, Стефан С. Бобчев и Михаил Маджаров, с които го свързват роднински, но най-вече сърдечни приятелски отношения. Други писма са от и до партийни приятели и колеги. Като цяло кореспонденцията отразява автентично характера на Теодоров, дава информация по различни въпроси, включително и по дискутираната нееднократно и с различен знак теза за т.нар. „шуробаджанашина” в българската политика и обществен живот. Следващият раздел съдържа най-голям брой страници и в него са намерили място 14 речи, произнесени от Теодоров в парламента и на партийни форуми. Ръководен принцип при подбора им е те да разкриват определени страни от личността на политика, неговото ораторско майсторство, интересите и широката му обща подготовка и култура, акцентите и преценките му за събития и дейци от българската история. В последния трети раздел са публикувани спомени на приятели, роднини, партийни почитатели за Теодоров.

Документите са издирени от архивните фондове на ЦДА, БИА на НБКМ, НА–БАН, личния архив на внучката на Теодоров Надежда Теодорова. Обработени са съгласно изискванията за подобен тип издания. Всеки документ е съпроводен със справочни бележки и сведения за събитията, за които се споменават, за личностите и географските наименования.

7. Благодетели и благотворителност в България – между възхвалата и отрицанието 1879 – 1951. Документи. Съставител съвместно с Веска Николова. С., 2015, 363 стр., Български дарителски форум/ИК „Петко Венедиков“. ISBN 978-954-9870-72-5.

Изданието представя дарителската традиция в България по възможно най-автентичния начин- чрез първоизточниците. Документите са разделени в 4 раздела. В дял 1 са включени закони и нормативни актове, регулиращи дарителството и благотворителността в периода 1879 г. до 1952 г. Наред с действащите, са поместени и три проектозакона за благотворителното дело, тъй като те ясно показват в каква посока еволюират идеите и намеренията на представителите на държавната власт. Вторият раздел обединява материали, осветляващи историята на отделни благотворителни фондове и фондации – завещания и дарителски актове, отчети, бюджети, ревизионни доклади за дейността на фондовете и фондацииите. Дял трети представя документацията на някои от най-изявените граждански организации, които откриват и издържат домове

за сираци и самотни възрастни хора, безплатни ученически трапезарии, летни ученически колонии, стопански училища и т.н. Последният дял включва нееднородни като жанр материали- статии и дописки в печата, покани за чествания и пр.. Общото, което ги обединява, е, че всички те илюстрират политиката на държавните институции за изграждане на публичния образ на благодетелите, обществените настроения към актовете на дарителство и благотворителност, към хората, които ги извършват. Търсен целенасочено акцент при подбора на документите в цялото издание е да се представи максимално пълно рязката промяна в отношението на държавата към тази традиция през втората половина на 40-те години на XX в., довела в крайна сметка до закриването на съществуващите фондове, фондации, дружества и до национализация на материалните им ресурси.

8. Част от непубликувания дневник на Михаил Маджаров. – В: Документален сборник „Българите и Голямата война”. С., 2016, с. 235-271. ISBN – 978-954-2903-24-6.

Личният дневник на известния политик, публицист и общественик Михаил Маджаров представлява огромен интерес за историческата наука. Като цяло той остава неизвестен за изследователите. Съхранява се в необработената част от личния архивен фонд на М. Маджаров в Научния архив на БАН. Подбраната и публикувана в сборника част е от началото на Дневника и се отнасят до атмосферата в страната и ежедневието на хората в първите месеци след намесата във военния конфликт. Оставайки твърд русофил и привърженик на Антантата, авторът е остро критичен към Германия и към правителствената политика. Той споделя оценките си за събитията и хората, описва интересни срещи, своите преживявания и наблюдения върху живота и положението в страната. В този си вид документът се публикува за пръв път.

9. Приложение 1: Исторически документи. – Дар и дарителство за образование: теории, институции, личности (колективен сборник с международно участие). С., 2017, Изток-Запад, с. 461-474. ISBN 978-619-01-126-0

Публикувани няколко разнородни по вид, произход и съдържание документи – завещания, дарителски писма, правилник на МНП и учредителен протокол на фондация. Целта при подбора им е да се представи най-общо наличната документална база. Към тях са приложени и кратки представяния на благодетелите и на техните благотворителни жестове.

10. Русенските парламентаристи 1878-1946 г. Съавтор Любомир Златев. Русе, 2011, Изд. „Лени Ан”, 247 стр. ISBN: 978-954-8190-85-5.

Изданието обхваща и представя личностите, избирани и представящи Русенския регион в българския парламент в периода 1879– 1946 г. Целта е да се направи персонална характеристика на тези хора по отношение на образование, професия, партийна и социална принадлежност; качества, които те демонстрират в парламентарните си изяви и извън тях. Обхванати са съставите на Учредителното събрание, на 6 Велики и 26 Обикновени народни събрания. Материалът за всяко събрание е структуриран по един и същи начин: кратка историческа справка за самия парламент, списък на русенските народни представители и биографични статии. Историческата справка за събранията задължително съдържа данни за датата на изборите, за резултатите от тях, за времето на парламентарния мандат и за по-важните законодателни решения. Където е възможно, се дава информация как изглеждат изборите в Русенския регион- избирателна активност, коя партия ги печели, различават ли се резултатите от общите за страната. Всяка статия съдържа списък с избраниците в региона, в който са дадени за партийната принадлежност, избирателната колегия, местожителството, образованието, професията.

След таблиците следват биографични статии за тези народни избраници, за които е намерена допълнителна информация. Изданието е плод на задълбочена изследователска дейност в централните архивохранилища и библиотеки, в Териториалния архив- Русе и в градския музей. Много информация е извлечена от статистическите данни за парламентарните избори и от стенографските дневници на парламента. Тя е допълнена от данни от централния и главно от местния периодичен печат. Използвани са и различни по тематика исторически изследвания, енциклопедични и справочни издания, регионални проучвания.

11. Жените в историята на академичната наука в България (Хабилитираните жени в БАН). София, 2018, ROPRINT, 351 стр. Автор на 75 енциклопедични статии. Съавтори: А. Стрезова, Дж. Иванова, Ж. Назърска, М. Николова, Н. Казански, Цв. Радулов, Цв. Величкова. ISBN978-619-90373-7-9.

Енциклопедичният справочник включва данни за жените, хабилитирали се в Българската академия на науките. Информацията е събирана чрез попълване на

специална анкетна карта, от служебните и кадрови досиета, съхранявани в Научния и Учрежденския архив на БАН и в деловодствата на институтите, от публикации. Биографичните справки съдържат данни за образованието и за осъществените научни специализации в български и чужди научни центрове на представителките на академичната наука; за областите на научните им интереси; за преподавателската им дейност, за членството им в български и чуждестранни научни организации; за получените награди и отличия. Към всяка статия е приложена подборна библиография.

12. Обществената благотворителност в София между двете световни войни (1918-1939) – постижения и проблеми – В: Сборник в памет на Радослав Попов. С., 2005. Академично издателство „Марин Дринов”, с. 82-101. ISBN – 954-430-989-6.

Студията разглежда историята на благотворителните организации, възникнали и действали в София между двете световни войни, техните разнообразни инициативи, насоките на развитие, организационните модели, техните постижения и слабости, предимствата и недостатъците на дружествената благотворителност. Очертани са хората и социалните групи, които проявяват склонност към подобни изяви, степента на съпричастност и равнодушие на гражданството, отношението на общината и държавата към обществената благотворителност.

13. Новата система за обществено подпомагане и Софийската община (1934-1939). – В: Обществено подпомагане и социална работа в България. История, институции, идеологии, имена. Благоевград, 2005. Университетско издателство „Неофит Рилски“, с. 126-131. ISBN 954-680-366-9

Наредбата закон за обществено подпомагане от ноември 1934 г. създава нова система за грижи за най-бедните слоеве на обществото. Статията разглежда отражението на закона за разгръщането на социалната дейност на Софийската община – грижи за сираците чрез общински социални институции и чрез помощ за домовете на обществената благотворителност, уреждане на безплатни ученически трапезарии, летни ученически колонии, поемането на издръжката на повече възрастни хора в дружествените домове, начините за общо подпомагане на градската беднота и др. Специално внимание се отделя на взаимоотношенията между общинските власти и благотворителните организации.

14. Грижата за социално слабите в големия град. Софийската община и системата за общественно подпомагане 1934-1939 г. – Исторически преглед, 2006, № 3-4, с. 48-71.

Промените в статута на местната власт и в социалната политика на държавата, въведени след държавния преврат от 19 май 1934 г., оказват влияние върху социалните дейности на най-голямата община в България - Столичната. Студията разглежда различните насоки и средства за социално подпомагане, проведени от общинските власти в периода 1934-1939 г. Специален акцент е поставен върху взаимодействието между социалните служби и благотворителните организации. Общият извод е, че в общественото подпомагане, извършвано от общината, е постигнат баланс между държавното начало и специфичните нужди на града.

15. Обществени инициативи в помощ на бежанците в България (края на XIX-30-те години на XX в.). – Исторически преглед, 2008, № 3-4, с. 75-89.

Едно от последствията на политическите промени на Балканския полуостров в края на XIX и първите две десетилетия на XX век е преориентацията към България на голям брой българи, останали в границите на съседните държави. Те се заселват в страната с различна интензивност, на няколко големи вълни. Проучването разглежда параметрите на съпричастие на българското общество към съдбата на бежанците. Очертани са три линии на въздействие: дарения в тяхна подкрепа, взаимна подкрепа вътре в бежанските общности, еднократни или по-трайни инициативи в помощ на нуждаещите се от различни граждански организации. В заключение се прави извод, че както проявите на взаимопомощ в рамките на бежанските общности, така и дейността на гражданския сектор свидетелстват за зрелостта на българското общество, за достигнато ниво на гражданска култура. Направеното е несъизмеримо с реалните потребности и нужди. Без да се подценяват конкретните социални ефекти от тези инициативи, те имат и друго измерение – да държат будно общественото внимание, да фокусират обществения интерес към положението на бежанците.

16. Българската държава и законовите параметри на благотворителността (1878- 1934), съавтор В. Николова. – В: Историята – професия и съдба. Сборник в чест на 60- годишнината на член-кореспондент д.ист.н. Георги Марков. С., 2008, ИК ТанграТанНакРа, с. 149-171. ISBN 978-954-378-025-9.

Студията разглежда законовата база, която регулира благотворителното дело в България в периода от Освобождението до държавния преврат на 19 май 1934 г. Наред с действащите закони са представени и законодателни инициативи, които така и не влизат в сила, но илюстрират нагласите сред управляващия елит. Очертава се еволюцията в отношението на управляващите към гражданския сектор, във вижданията на самите дейци на благотворителното дело.

17. Процесите на модернизация и обществените грижи в България през 20-30-те години на XX в. Организации, институции, инициативи. – В: Модернизацията на България и Габрово 1878- 2006. Велико Търново, 2007, Изд. Фабер, с. 294-302. ISBN 978-954-775-665-6.

Текстът очертава различни аспекти от развитието на обществените грижи за най-уязвимите социални слоеве в страната като част и стимул за модернизацията на българското общество в периода от края на Първата световна война до влизането в сила на Наредбата закон за общественото подпомагане от 1934 г. Представени са тенденциите в развитието на грижите за най-уязвимите категории от населението, факторите, действащи на това обществено поприще, баланса между тях.

18. Да дариш надежда. Българската общественост в помощ на бежанците. –В: Българите във войните за национално освобождение и обединение 1876-1919. Плевен, 2008, Изд. Регионален исторически музей – Плевен, с. 472-476. ISBN 978-954-91579-6-3.

В резултат на политическите събития на Балканите в края на 19 и първите две десетилетия на XX век към България се насочват няколко големи вълни от бежанци от съседните държави. Наред с държавата и местните власти, българската общественост осъществява редица инициативи в помощ на тези хора. Статията разглежда в обобщен вид, с подбрани примери, основните линии, по които обществени организации, частни лица се включват в това подпомагане.

19. Гражданските организации, техните институции и пътят на българина към модерността. – В: Култура и културна политика в България 1879-1944. Пазарджик, 2009, Белопринт ООД, с. 72-79. ISBN 978-954-91740-3-8.

Текстът разкрива различни аспекти от въздействието на гражданските организации в социалната сфера върху процесите на модернизация на обществото. Мрежата от социални институции, създадена от обществената благотворителност, спомага за възпитанието, образованието и социализирането на хората, обхванати в нея. Наред с това гражданските организации формулират и представят пред обществото проблеми, интереси и нужди, останали без внимание от страна на държавата, провокират общественя дебат по тях и съдействат за постепенното изживяване на редица предубеждения и негативни нагласи. Давайки поле за изява на хора с различен социален статус, те развиват социална компетентност и обществена ангажираност, създават мостове между различни социални среди и групи.

20. Политикът и държавникът Александър Малинов.- В: Независимостта на България 1908 г.- поглед от XXI век. С., 2010, Институт за исторически изследвания при БАН, с. 332-340. ISBN-978-954-2903-02-4.

Статията е опит за обобщено представяне на една от значимите личности в новата българска история. Показани са основните качества на Ал. Малинов като политик и държавник, като партиен лидер и парламентарист.

21. Многообразните превъплъщения на една жена. Елисавета Консулова-Вазова. Съавтор В. Николова. – В: Стефан Захариев. Живот, дело, род. Пазарджик, 2011, Белопринт ООД, с. 171-175. ISBN 978-954-91740-6-9.

Статията няма за цел да представя известната художничка Елисавета Консулова-Вазова като творец. В нея са разгледани част от многообразните ѝ превъплъщения като съпруга и майка, като общественичка, преводач и публицист, акцентира се на някои от нейните обществени и социални идеи, прояви и ангажименти. В нейната личност и поведение „модерната жена“, жената със самочувствие, широки интереси и разнообразни стремежи, се съчетава с привързаност към най-доброто от традиционното възпитание и ценности, характерни за българката.

22. Благородното взаимодействие. Обществото и държавата в грижите за

зравето на подрастващите (края на XIX- 30-те години на XX в.). Съавтор В. Николова. – В: Сборник в чест на 70-годишнината на проф. дин Димитър Игнатовски, В. Търново, 2011, Изд. „Фабер”, с. 242-259. ISBN- 978-954-400-468-2

Студията е посветена на едни от най-успешните форми на подпомагане на младото поколение в периода от края на 19 в. до началото на Втората световна война. Въз основа на богат документален материал е представено развитието на най-масово разпространените институции, свързани с опазване здравето на подрастващите – безплатните ученически трапезарии, летните ученически колонии, игрищата и здравно-съвещателните станции. Изводът, до който се достига, е че държавата, общините и гражданският сектор с различна интензивност и под различни форми си сътрудничат, че заимствайки богатата европейска практика, те я приспособяват и прилагат успешно в българските условия.

23. Различните лица на благотворителя.- В: Известия на Старозагорския исторически музей. Т. IV. Личността в историята. ISSN 1314-4510, с. 624-631.

Изданието е само в електронен вид, достъпно е на сайта на РИМ-Стара Загора.

<http://museum.starazagora.net/publication/Person%20in%20history.pdf>

Две от най-устойчивите характеристики на благотворителното дело в България са женското участие в организациите и включването на личности от стопанския, политическия и интелектуалния елит на страната. В статията те са представени чрез анализа на състава (на ниво членове, ръководство, дарители) на една от емблематичните благотворителни структури – Софийското дружество „Евдокия“.

24. Благотворителност и дарителство в България (1878-1944) оптимизъм и отговорност за бъдещето. – В: Дарителството в съвременна България. Антология. С., 2011, с. 19-40, ISBN- 978-954-9338-08-9.

Студията има обобщаващ характер. В нея са представени основните черти на дарителството в периода на Третата българска държава: форми, дарителски каузи и мотиви, отношение на българската държава.

25. Обществената благотворителност в България (1918-1939 г.) –тенденции на развитие и организационни форми. – Известия на Историческия музей Кюстендил, т. XVII, Кюстендил, 2011,с. 101-107.

Статията има обзореен характер. На базата на дългогодишните ми изследвания на благотворителното дело в България, в нея се очертават етапите в неговото развитие в периода на двете войни, основните насоки, в които работи обществената благотворителност, предимствата и недостатъците в дейността ѝ, организационните модели. Правят се изводи относно членския и ръководния състав на дружествата, ролята на светския елемент, липсата на разделение по етнически и религиозен принцип при подпомагането.

26. Памет и забора за дарителите и дарителството в България.– В: Град и памет. Пазарджик, 2012, с. 315-324. ISBN 978-954-91740-9-0.

Текстът маркира основните канали чрез които се съхранява паметта за жестовете на щедрост и състрадание в годините на Третата българска държава. Търси се отговор на въпросите как самите обдарени (личности, институции, обществени организации) изтъкват делото на дарителите; каква е ролята на писаното слово за запазване на спомена; доколко почитта и уважението на обществото стимулират разгръщането на дарителската традиция; какви са характеристиките на обобщения образ на благодетеля, съхранени в общественото съзнание.

27. Благотворителните нагласи в средите на Българската православна църква (края на XIX- 40-те години на XX в.)- В: Ние в историята и историята в нас. Сборник в чест на проф. Петко Петков. В. Търново, 2013, Изд. Фабер, с. 424-431, ISBN- 978-954-400-982-3.

Разгледани са дейността на благотворителните фондове, управлявани от Българската екзархия и Светия синод на Българската православна църква. Доколкото именно институционализираните дарения дават възможност за едно по-дългосрочно и мащабно действие, историята на църковните благотворителни фондове е показателна и дава възможност да се направят изводи относно нагласите в средите на църквата към подобни изяви, за отношението към дарителските жестове, за каузите, които срещат подкрепа сред тях. Текстът търси отговор на редица въпроси: за отношението на обществото към църквата като фактор за благотворителност; защо именно подкрепата на образованието в Македония и Източна Тракия е основна мотивация на дарителите.

28. Държавата, обществото и подпомагането на пострадалите от войните (1912-1913, 1915-1918). – Военноисторически сборник, 2013, №1, с. 45-49.

В обобщен вид се разглеждат законодателството и реалната политика на държавата за подпомагане на пострадалите от войните, инициативите на частната и дружествената благотворителност в тяхна полза.

29. От Елена до Ньой. – В: Политиката като отговорност и изпитание. Теодор Иванов Теодоров 1859-1924. Кореспонденция, речи, спомени на съвременници. С. , 2014. ИК „Петко Венедиков”, с. 11-55. Съавтор: В. Николова.

Със своята политическа и държавническа дейност Т. Теодоров присъства във всички изследвания, посветени на историческото развитие на страната след Освобождението до 20-те години на XX в. Но подробна и аналитична биография за него така и не е направена. Студията, с която започва книгата, посветена на този заслужил българин, се опитва да запълни тази празнина в историографията. В нея е представена семейната среда, в която се развива Теодоров, основните факти от неговия жизнен път и от битието му като политик и държавник, очертан е образът му на партиен лидер, като парламентарист, професионалните му качества като адвокат. Направен е опит да бъдат разкрити неговата личност, духовната му природа и вътрешен мир, устойчивите му схващания за нещата от живота, чертите на характера му.

30. Дарителството за наука – инвестиция в бъдещето на нацията. Съавтор: Цв. Величкова. – Списание на БАН, 2015, № 3, с. 56-64.

В статията са набелязани основните характеристики на благотворителните прояви в полза на науката в края на XIX-началото на XX в. – кой и защо дарява; как благодетелите оценяват значимостта на каузите, които подкрепят; кои са институциите, припознавани от тях като отговорни за развитието на научното знание; как тези институции се отнасят към използването на дарените средства и към съхраняването на паметта за проявената щедрост.

31. Русенският период в политическата и обществена дейност на Теодор Теодоров (1885-1896). Съавтор: Веска Николова. – Алманах за историята на Русе. Т. XV, Русе, 2015, с. 213-229.

Пътят на видния политик и държавник Теодор Теодоров в политиката започва от Русе, където той живее и работи в края на 19 в. Студията разглежда именно този най-ранен етап в неговата дейност. Въз основа на нови документи се коригират редица

неточни и превратни тълкувания и оценки на съвременници и близки до времето дейци по отношение на русенските години на бъдещия политик. Някои от тях трайно залягат и в българската историография. Очертават се неговото професионално развитие и ролята на русенския период в неговия живот за формирането му като политик и партиен лидер.

32. Мария Гешова - съпруга и благодетелка. – Годишник на Регионален исторически музей–Пловдив. Научен форум „Пловдивски приноси 2014”. Иван Евстратиев Гешов – държавник, общественик, учен, меценат на българската наука и култура. Пловдив, 2014, с. 172–179.

Темата за съпругите на политиците не са сред предпочитаните в българската историография и в този смисъл статията има приносен характер. Посветена е на съпругата на Иван Евстратиев Гешов – Мария. На базата на съхранената богата кореспонденция, текстът я представя като съпруга и майка, и като общественичка. Разгледани са нейното отношение към благотворителните жестове на съпруга ѝ, както и самостоятелните ѝ изяви на това поприще.

33. Михаил Маджаров, видян през неговите архиви и творчество. Съавтор В. Николова – Исторически преглед, 2015, № 1-2, с. 216-245.

Студията има за фокус някои важни моменти от живота и делото на известния политик, парламентарист, дипломат, журналист и превъзходен летописец на своето време Михаил Маджаров. За целта са използвани главно съхранените архивни материали и най-вече личния му дневник, които в голямата си част все още не е публикуван. Дневникът се съхранява в необработената част от личния архив на М. Маджаров в Научния архив на БАН. В студията са използвани откъси, публикувани в различно време и в различни издания; материали, цитирани от него в мемоари, статии и книги. Макар и оскъдни, тези парчета от архивното богатство на Маджаров рисуват неподправената картина на възгледите, мислите, колебанията и терзанията на този достоен българин. Представени са и факторите, моделиращи неговата личност.

34. Нови документи за големия род Пулиеви. – Исторически преглед, 2015, № 3-4, с. 348-376.

Студията информира научната общност за нова, неизвестна досега и много интересна колекция от документи, хронологично и тематично свързани с най-новата история на България. Архивът е създаден от Тодор Христов Пулиев (1837-1913), наследник и представител на големия род на Пулиеви от Карлово. След смъртта му документите се съхраняват от семейството на добре познатия в миналото политик Теодор Теодоров, чиято внучка Надежда Теодорова дарява архивната колекция на Български исторически архив на НКМ. Публикацията се състои от две части - текст на автора и 13 документа. В първата част са представени биографични данни за този представител на Пулиевия род, за неговата съпруга, очертани са роднинските връзки вътре в рода, изнасят се нови данни за стопанската и дарителска дейност на семейството му. Представеният архив е съкровище за изследователите на следосвобожденската история. Тематично съдържа множество данни, свидетелстващи за хора и събития, проблеми от ежедневието, бизнеса, манталитета и културата на социалната прослойка, към която принадлежи Тодор Пулиев. Именно това е била и целта при подбора и публикацията на документите.

35. Българската държава срещу „буржоазната” филантропия (1944-1952 г.). – Историческо бъдеще, 2016, № 1-2, с. 113-138.

Студията представя някои от исторически сложилите се фактори за дефицита на гражданско общество, очертал се като един от проблемите на българския преход, а именно – политиката на българската държава в края на 40-те – началото на 50-те години на ХХ век за целенасочено унищожаване на добри и наложили се благотворителни практики, за прекъсване на традицията на дарителство и гражданско действие, за цялостно компрометиране и отхвърляне на филантропията като идеология. Изложението почива на богат и разнообразен изворов материал. Разкрива в обобщен вид основните насоки на репресивната политика на държавата в годините 1944–1952 към гражданското общество и неговите организации в страната.

36. Обществената благотворителност в Пловдив (1878-1944). – Исторически преглед, 2016, № 5-6, с. 35-52.

На фона на общите за страната процеси, статията разглежда характеристиките на благотворителната дейност в Пловдив, втория по големина град в България. Богатият емпиричен материал дава възможност да се проследи влиянието и ролята на традицията за взаимопомощ, организационните форми и модели на подпомагане и видовете

социални институции в града. Прави се анализ на членския състав и на ръководните органи на пловдивските организации, като се обръща специално внимание на участието на жените. Като основни характеристики на обществената благотворителност се извеждат преобладаващото място на светския елемент в обществените грижи; липсата на етническо и религиозно разделение в подкрепа; приоритетната роля, отредена на грижите за младото поколение.

37. Еленският род на Иван х. Годоров и неговите наследници. Съавтор В. Николова. - Алманах за историята на Русе. Т. 16, Русе, 2016, с. 196 – 224.

Студията е посветена на един от видните родове, чиито начало и корени са в Елена. Фамилията, от която част са Теодор Теодоров, Петко Теодоров, по сватовство – Стефан Бобчев, Михаил Маджаров, Стефан Огнянов, Георги Губиделников, заема важно място в политическия и стопанския живот на страната. Разкрити са връзките в рода, издирени са нови данни за отделните поколения, направено е родословно дърво. Текстът е основан на разбирането, че личните взаимоотношения, родството, семействеността играят важна роля в публичния живот и са траен белег на организацията на българската буржоазия през XIX до средата на XX век.

38. Бояджиева. П, Р. Стоянова, Предговор. – *Дар и дарителство за образование: теории, институции, личности* (колективен сборник с международно участие). София, 2017, Изток-Запад, ISBN 978-619-01-126-0, с. 3-18.

В текста са изложени основните насоки на работа по интердисциплинарния проект, посветен на дарителството в сферата на образованието. Очертана е изследователската програма на проекта, насочена към осмисляне (както на теоретично, така и на емпирично ниво) на културите на дара в образованието.

39. Държава, дарители и дарителство в България. – В: *Дар и дарителство за образование: теории, институции, личности* (колективен сборник с международно участие). София, 2017, Изток-Запад, с. 145-183. ISBN 978-619-01-126-0.

Студията изследва отношението и политиките на публичната власт по отношение на дарителството в сферата на образованието. Проследени са постъпателното създаване на адекватна нормативна база, която стимулира изяви на

дарителство и благотворителност; взаимодействието между държавата и гражданския сектор, по-важните дарителски практики.

40. Благотворителността като изява на самоопределението на македонските българи и на единството на българската нация. Съавтор Дивна Гоцева. – В: Македонски преглед, 2017, бр. 4, с. 49-70.

Проявите на милосърдието сред македонските българи в периода 1878-1951 г. са част процесите, чиито корени се откриват в епохата на Възраждането. Това е времето, когато по пътя на доброволната самоорганизация, чрез даренията и щедростта на много българи се осъществяват важни обществени проекти. Тази традиция се обогатява като форми, практики и мащаб на проявление с възстановяването на българската държавност след Руско-турската война от 1877-1878 г. Чрез характерни и запомнящи се примери, статията представя пъстрата палитра от цели и мотиви за благотворителните жестове. Изводът е, че дарителството и благотворителността в полза на останалите извън пределите на страната сънародници или на тези, преселили се в България, са разнообразни и свидетелстват за зрелостта на българското общество, за съзнанието за духовно единство на нацията. Отчетливо се проследява и пряката връзка и влияние, което оказват върху тях промените в националнообединителната програма и в политическата обстановка в региона.

41. Войната през погледа на един убеден антантофил и русофил (По непубликувания дневник на Михаил Маджаров). – Историческо бъдеще, 2018, № 1-2, с. 5-17.

Статията представя малко известен и неизползван източник на информация по отношение на Първата световна война - непубликувания личен дневник на Михаил Маджаров, обхващащ периода октомври 1915 г. - май 1916 г. В него, страница след страница, се пресъздава сложната и многопластова картина на атмосферата и настроенията в началния период на участието на страната във войната. Надарен писател, остър и критичен наблюдател, Маджаров предлага различен поглед върху събитията и личностите, върху възможните избори или липсата на такива, върху психологията на българския народ. Чрез редуването на делничния разказ с разсъждения и оценки, без никаква патетика той гради забележителен образ на времето и в същото

време поставя актуалните и днес проблеми за обезверяването, обезлюдяването, отчуждението.

42. Благотворителност и благотворители в България – между доверието и скептицизма, почитта и отрицанието (края на XIX – 40-те години на XX век).– Исторически преглед, 2020, № 1, с. 49-90.

Текстът е фокусиран върху два основни проблема, свързани с благотворителния сектор в България: нееднозначното му възприемане от страна на гражданите и ролята на държавата и нейните институции за изграждане на обществения му имидж. За разлика от образованието, което неизменно се припознава като ценност и всички негови инициативи за развитие се считат за похвални, редица други каузи не се радват на такъв успех. Някои набират популярност по-бавно, други се възприемат с открито недоверие или дори отхвърляне. Причините са свързани основно с тогавашното ниво на зрялост на гражданския сектор, с модернизацията на обществото като цяло. Държавните и местните власти в големите градове полагат усилия за насърчаване на благотворителните изяви. Така те съдействат за формиране на разбирането за благотворителността като похвална и достойна дейност, която възпита гражданите в обществена солидарност, взаимопомощ и съпричастност.

43. Дарителство в подкрепа на научното знание (1911–1944 г.). – Papers of BAS Humanities and Social Sciences. Vol. 6, 2019, No. 2, p. 165-178.

В периода между 1911 и 1944 г. Българската академия на науките (БАН) и Софийският университет са институциите, които обществото свързва с развитието на научното познание. Ето защо много от желаещите да насърчат развитието на българската наука поверяват именно на БАН изпълнението на своята воля. Ресурсите, натрупани през годините, далеч не са малко и наред с публичните субсидии, правят възможно финансирането на изграждането и разширяването на сградата на Академията, публикуването на някои от най-добрите научни трудове, издаването на научните периодични издания, създаването на работеща система за отличаване на значими научни постижения. Използвайки различни архивни документи, в статията се идентифицират типичните практики за даряване от този период, показано е как самата институция управлява дарените средства и популяризира благотворителните жестове, очертава се общия профил на дарителите за науката.